

24 MAJA - ROCZNICA ŚMIERCI WIELKIEGO ASTRONOMA MIKOŁAJA KOPERNIKA

Wielu Polaków swoimi osiągnięciami, postawą czy twórczością zasłużyło się nie tylko Polsce, ale i całemu światu, zyskując tym samym powszechne uznanie.

Jednym z nich, który na TOP liście najśłynniejszych Polaków na świecie zajął I miejsce jest MIKOŁAJ KOPERNIK. Jego rewolucyjna teoria w dziedzinie nauki zwana „**przewrotem kopernikańskim**”, ugruntowana słowami: „**Wstrzymał słońce, ruszył ziemię**” do dziś stanowi podstawę heliocentrycznej budowy świata.

Ten wielki człowiek był przede wszystkim zdeterminowany pracą naukową w dziedzinie astronomii, ale był także specjalistą w zakresie prawa kanonicznego, cenionym medykiem, sprawnym administratorem dóbr kapituły warmińskiej, tłumaczem poezji hellenistycznej, a także przewidującym ekonomistą.

„A w środku wszystkich ma swą siedzibę Słońce. Czyż bowiem w tej najpiękniejszej świątyni moglibyśmy umieścić ten znicz w innym albo lepszym miejscu niż w tym, z którego on może wszystko równocześnie oświetlać?”

(Mikołaj Kopernik „De revolutionibus” Księga I rozdział 10)

Corocznie od wielu lat między datami urodzin i śmierci wielkiego astronoma Mikołaja Kopernika, w Grudniadzu odbywają się Dni Kopernikowskie.

Chociaż urodził się w polskim Toruniu, wykształcony był w najlepszych uniwersytetach Europy i przez całe życie mieszkał na terenach podległych Koronie. Jak większość uczonych pisał po łacinie, a mówił po niemiecku.

Mówi się o nim - torunianin, Prusak lub niemieckojęzyczny Polak. Dziś z pewnością można powiedzieć, że był **obywatelem świata**.

Od najdawniejszych czasów ludzie interesowali się niebem. Pierwotny człowiek w swej walce o byt był szczególnie silnie uzależniony od otaczającej go przyrody. Zmiany dnia i nocy regulowały jego zajęcia. Przypatrując się niebu rozróżniał on parę rodzajów ciał niebieskich.

Za najważniejsze uznał od razu **słońce**, źródło życiodajnego światła i ciepła. Łatwo zauważył, że ciała niebieskie wschodzą i zachodzą, że dotyczy to nie tylko słońca i księżyca, ale także i gwiazd. Jednak cały czas tkwił w przekonaniu, że wraz z ziemią znajduje się w środku świata, a dookoła tego środka poruszają się wszystkie ciała niebieskie.

Pogląd ten, w którym ziemię uważa się za nieruchomy środek świata nazywamy **pooglądem geocentrycznym**. Według innych spojrzeń ludzie całe stulecia wierzyli, że ziemia jest płaską tarczą spoczywającą na marmurowych kolumnach, otoczoną wokół ogromną rzeką, przez starożytnych Greków zwaną Okeanosem.

Dla nich słońce, czyli bóg Helios, codziennie objeżdżało świat na swym ognistym rydwanie, obdarzając ludzi życiodajną energią. Wiara w płaskość ziemi zachowała się do późnego średniowiecza, chociaż nieśmiało poglądy o jej kulistości wypowiedano już w starożytności.

Przez wiele wieków ludzie wierzyli w niewzruszone dogmaty kościoła, w myśl których człowiek miał być największym stworzeniem boskim. A jego siedlisko - ziemia - środkiem całego wszechświata. Tak właśnie nauczał aleksandryjski astronom **Klaudiusz Ptolemeusz**. I jego nauka święciła triumfy.

I oto nastał rok 1473, 19 lutego, jest godzina 4 minut 48 po południu. Przy ulicy Św. Anny w Toruniu przychodzi na świat najmłodszy z czworga dzieci Mikołaja i Katarzyny Koperników - Mikołaj. Ówczesny Toruń był zamożnym grodem, liczącym ok. 20 tys. mieszkańców. Wokół otoczony murem ochronnym i fosami.

Ojciec Kopernika rzadko widywany był w domu, gdyż był kupcem na szeroką skalę. Pierwsze nauki otrzymał Kopernik przypuszczalnie przy szkole parafialnej przy kościele św. Jana. Jak przystało na syna kupieckiego nauczył się czytać, pisać i rachować, otrzymał też nauki śpiewu kościelnego.

Beztroskie lata Mikołaja skończyły się w 1483r., kiedy to w Prusach wybuchła zaraza i ona to podobno zabrała ojca. Mikołaj miał wówczas 10 lat. Opiekę nad osieroconą rodziną objął brat matki Łukasz Watzenrode, kanonik kapituły włocławskiej, a późniejszy biskup warmiński. Późniejsze lata nauki wiodą Mikołaja Kopernika do szkoły katedralnej we Włocławku, a potem do Chełmna.

Jest rok 1491. Bracia Andrzej i Mikołaj Kopernikowie wyjeżdżają do Krakowa. Mikołaj zapisał się na wydział sztuk wyzwolonych sławnej Akademii Krakowskiej, która była u szczytu swego rozwoju. Kwitły nauki matematyczno-przyrodnicze, rozwijała się astronomia. Dzięki naukom Jana z Głogowa i Wojciecha z Brudzewa zaczęły się krystalizować w umyśle Kopernika pierwsze wątpliwości w stosunku do uznawanej wtedy doktryny budowy świata. Kraków - ówczesna stolica Polski - był w XV wieku jednym z najzamożniejszych miast europejskich.

Po czterech latach studiów w Krakowie, jesienią 1496 roku Kopernik udaje się do Bolonii, gdzie zgodnie z wolą wuja Łukasza rozpoczął studia na wydziale prawa kanonicznego. Tu nawiązał znajomość z astronomem Domenikiem Marią Novarą i zainteresowanie wykładami z astronomii wyraźnie zepchnęły na dalszy plan studia prawnicze, których ukończenie stanęło pod znakiem zapytania. Pod koniec 1500 r. Kopernik wyjechał do Rzymu, żeby tam wygłosić pierwszy w życiu publiczny wykład na temat związany z astronomią.

W 1501 r. opuścił słoneczną Italię i powrócił na Warmię. Na kontynuację nauki potrzebował dalej zgody i wsparcia finansowego kapituły, która przychylnie ustosunkowała się do prośby Kopernika, ale postawiła warunek - Mikołaj ukończy studia medyczne i prawnicze. Jeszcze tego samego roku Kopernik udał się na studia, tym razem do Padwy. Dwa lata później wyjechał na krótko do Ferrary, żeby złożyć egzamin doktorski z prawa kanonicznego (opłata za egzamin była tam znacznie tańsza niż w Padwie).

W tymże roku udał się w drogę powrotną do kraju. Z ojczyzny humanizmu i odrodzenia wywoził nie tylko tytuł doktora praw i umiejętności lekarskie, ale również dużo nowych wiadomości o umiłowanej przez siebie astronomii.

Po powrocie z Italii Kopernik dostał się od razu w wir ożywionych zajęć. Faktycznie od roku 1497 był kanonikiem kapitulnym we Fromborku, lecz wuj Łukasz wezwał go do siebie mianując ulubionego siostrzeńca swym sekretarzem i doradcą, a także lekarzem. Po otrzymaniu tej nominacji Kopernik zamieszkał w Lidzbarku, gdzie mieściła się siedziba biskupa warmińskiego.

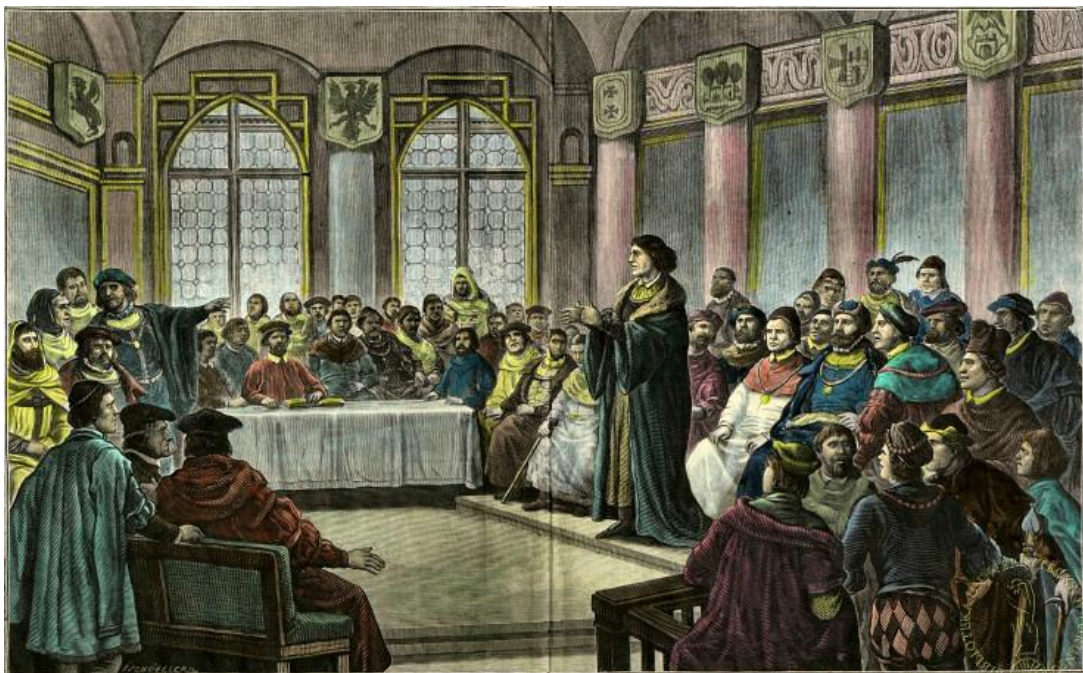
Ten ożywiony w różne kontakty okres miał niewątpliwie duży wpływ na rozszerzenie jego poglądów na życie, politykę i stosunki społeczne. W tym czasie nie zaniedbywał także pracy naukowej, której zwieńczeniem było opracowanie pisemka zwanego „**Komentarzykiem**”, w którym po raz pierwszy podał zwięzły zarys prawdziwej budowy świata. Odpisami tej pracy Kopernik obdarowywał przyjaciół, za których pośrednictwem „Komentarzyk” szedł z ręki do ręki.

Sytuacja życiowa uległa radykalnej zmianie po śmierci wuja biskupa Łukasza w roku 1512. Wtedy to bowiem Kopernik opuścił Lidzbark i na stałe przeniósł się do Fromborka.

W 1516r. został obrany administratorem dóbr kapituły i czasowo musiał mieszkać w Olsztynie. Dopiero po zakończeniu wojny polsko-krzyżackiej w 1521r. ponownie wraca do Fromborka, gdzie spędził najpracowitszą część życia i tu właśnie napisał monumentalne dzieło.

Bardzo aktywnie zajmował się także ekonomią i w tej dziedzinie miał również wiele osiągnięć: pisał rozprawy ekonomiczne i udzielał rad królowi polskiemu w sprawach związanych z obiegiem pieniężnym. Stosunki monetarne w ówczesnych Prusach były bardzo powikłane na skutek przetapiania dobrej monety na gorszą, zawierającą coraz to mniej srebra przez mennice i zakon krzyżacki.

Na zjeździe stanów pruskich w Grudziądzu (21 marca 1522r), Kopernik przedstawił postulaty i projekty zawarte w swoim traktacie „O szacunku monety”.

Tymczasem już co najmniej kilka lat przed wydrukowaniem dzieła rozeszła się po świecie wieść o odkryciu Kopernika. Nie chciał go ogłaszać przed wykończeniem wszystkich szczegółów, tym bardziej, że zdawał sobie sprawę z burzy, jaką wywołają jego poglądy.

Kopernik trzymałby swoje dzieło nadal w ukryciu, gdyby w 1539r. do Fromborka nie przybył młody profesor matematyki uniwersytetu w Wittenbergii zwany powszechnie Retykiem.

Retyk bardzo gościnnie przyjęty przez Kopernika bardzo gorliwie studiował rękopis jego dzieła. Powstało obszerne jego streszczenie, które zostało wydrukowane w Gdańsku w postaci listu do astronoma z Norymbergii Johanna Schönnera. Nazwane ono było krótko: „**Narratio prima**” („**Opowieść pierwsza**”). Wywołała ona wielkie zainteresowanie w świecie uczonych. Szczególnie ostro wystąpili przeciwko teorii teologowie m.in. M. Luter i F. Melanchton.

W 1541 r. wyjeżdżając z Fromborka Retyk zabrał ze sobą kopię rękopisu Kopernika wraz z listem kardynała Schonberga. Od 1540 roku siły opuszczały Kopernika, który pod koniec 1542 roku tak zaniemógł, że nie zdołał podźwignąć się z łoża. **Zmarł we Fromborku 24 maja 1543 roku (niektóre źródła podają datę 21 maja 1543r.).**

Rzekomo w dniu śmierci Kopernika dostarczono do Fromborka pierwsze egzemplarze jego dzieła „**Nicolai Copernici Torunensis De Revolutionibus Orbium Coelestium Libri VI**” i legenda mówi, że dotknął on jego stygnącymi palcami. Pochowano Kopernika pod posadzką katedry we Fromborku. Miejsce pochówku nie zostało zaznaczone, poszukiwania zaś szczątków w XIX i XX wieku nie dały wyników. Jeden z największych uczonych w dziejach ludzkości nie miał grobowca nawet symbolicznego.

Rok 2005 przyniósł przełom. Świat obiegnęła sensacyjna wiadomość. Pod posadzką katedry we Fromborku grupa archeologów pod kierunkiem profesora Jerzego Gąssowskiego odkryła szczątki Mikołaja Kopernika. Badania antropologiczne odnalezionej czaszki pozwoliły ustalić, jak wyglądała twarz astronoma pod koniec życia.

Doczesne szczątki wyruszyły w uroczysty pochód po miejscach związanych z życiem Kopernika.

19 lutego 2010r. (w dniu urodzin) po przeszło pięciu wiekach Mikołaj Kopernik wrócił do Torunia, ale tylko na jeden dzień. Ceremonia sakralna odbyła się w katedrze świętych Janów. Kondukt z trumną Kopernika przejechał też przez Archidiecezję Warmińską. Wyruszył z Olsztyna. Zatrzymał się Dobrym Mieście, Lidzbarku Warmińskim,

Ornecie,, Pienięźnie i Braniewie - miejscowościach, którymi Kopernik jako kanonik administrował lub których bronił przed krzyżakami.

22 maja 2010 roku we fromborskiej katedrze odbył się powtórny pogrzeb Mikołaja Kopernika. Pochówek szczątków astronoma był jednym z elementów obchodów 750 rocznicy istnienia kapituły warmińskiej, do której należał także Kopernik.

Jako dopełnienie fascynującej biografii Mikołaja Kopernika i osiągnięć w wielu dziedzinach jego działalności chciałabym Was zachęcić do odwiedzenia Domu Kopernika w Toruniu i Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku w formie online. Propozycji jest wiele. Z czasem warto by odwiedzić lub przypomnieć sobie te miejsca osobiście i poczuć klimat wielkiej determinacji Mikołaja Kopernika światem nauki i astronomii.

Pozdrowienia!!!

Iwona Kozłowska